Ympäristövaliokunta 16.3.2017
VNS 1/2016 vp

Nvm Taina Nikula ja
Kansainvälisten asioiden neuvos Annika Lindblom
ympäristöministeriö

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi

Kestävän kehityksen tavoitteet (SDG) ovat universaaleja ja velvoittavat kaikkia. Niitä toteutetaan sekä kehittyvissä että kehittyneissä maissa. Suomi toteuttaa YK:n kestävän kehityksen agenda 2030-tavoitteita ja ohjelmaa erityisesti Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksella, hallituksen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelmalla sekä hallituksen kehityspoliittisella ohjelmalla. Sekä toimeenpanosuunnitelmasta että kehityspoliittisesta ohjelmasta on annettu selonteko eduskunnalle. Hallituksen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelma linjaa hallituksen lähestymistavan globaaliohjelman toimeenpanoon Suomessa ja se valmistui ensimmäisten joukossa maailmassa.

Agenda2030 toimeenpanosuunnitelmassa hallitus nostaa toimeenpanon kärjiksi kaksi painopistealuetta sekä kolme läpileikkaavaa politiikkaperiaatetta, jotka kaikki sisältävät konkreettisia toimenpiteitä. Painopisteet ovat: Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi. Painopisteiden kautta Suomi voi toimeenpanna Agenda2030:n kestävän kehityksen tavoitteita (SDGt) laaja-alaisesti. Ne tukevat hallitusohjelman toteuttamista ja ovat linjassa eri hallinnonaloilla jo tehtävän työn kanssa. Ympäristöministeriön näkökulmasta toimeenpanosuunnitelman painopisteet ovat kriittisiä kestävän kehityksen toteutumiselle. Lisäksi toimeenpanosuunnitelmassa luodaan Agenda2030:n toimeenpanolle seuranta- ja arviointijärjestelmä, jonka avulla kestävä kehitys voidaan integroida kansalliseen poliittiseen ja hallinnolliseen järjestelmään systemaattisesti ja vaikuttavasti.

Agenda2030:n toteutuminen vaatii määrätietoista työtä niin globaalilla, kansallisella kuin paikallisellakin tasolla sekä yrityksissä, julkisella sektorilla ja kotitalouksissa. Useimpien tavoitteiden toteuttamiseen tarvitaan nykyistä vaikuttavampia toimia ja yhteistyötä kaikilla tasoilla. Luultavasti monissa tapauksissa aiempia toimintatapoja täytyy myös korvata kokonaan uudenlaisella toiminnalla.

Agendan tavoitteiden toteuttamisen kannalta myös kansallisen toimintaohjelman painopisteiden edistäminen kansainvälisessä yhteistyössä sekä kehitysyhteistyössä on tärkeää.

Painopiste Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi

Toimintaohjelman toimia Hiilineutraalin ja resurssiviisaan Suomen toteuttamiseksi ovat mm. energia- ja ilmastostrategian toimeenpano, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman valmistelu ja toimeenpano, kiertotalouden tiekartan toimeenpano, kestävien julkisten hankintojen vauhdittaminen valtionhallinnossa ja kunnissa sekä hiilineutraaliuden ja resurssiviisauden tukeminen.

Viime vuoden lopulla hyväksytyssä **energia- ja ilmastostrategiassa** linjataan toimista, joilla Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa sekä EU:ssa sovitut energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030 ja on johdonmukaisesti matkalla kohti 2050 ilmastotavoitteita. Parhaillaan täsmennetään ja tarkennetaan taakanjakosektorin päästövähennystavoitteeseen pääsemiseksi tarvittavia lisätoimia ilmastolain

mukaisessa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa, jota on valmisteltu rinnakkain energia- ja ilmastostrategian kanssa ja joka on tarkoitus antaa valtioneuvoston selontekona eduskunnalle keväällä 2017. Suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja, kuten kulutusta ja paikallisen ilmastotyön merkitystä sekä niihin liittyviä päästövähennystoimia.

Kiertotalouden edistämiseksi Sitran johdolla laadittu tiekartta on tiivistänyt yritysten, kaupunkien, kotitalouksien sekä hallinnon yhteistyötä erilaisissa piloteissa, jotka ovat käynnistymässä. Lisäksi EU:n komission tiedonanto kiertotaloudesta sisältää laajan toimintasuunnitelman sekä joukon tätä tukevia ehdotuksia säädösmuutoksista. Paketin toimeenpano on parhaillaan meneillään, ja siihen liittyy mm. jätedirektiivien tarkistus sekä kiertotalousnäkökulman tuominen ekologiseen tuotesuunnitteluun. Lisäksi muutamissa tutkimus- ja kokeiluhankkeissa arvioidaan parhaillaan tarvittavia lisätoimia Suomessa.

Kestävien biotalous- ja cleantech – ratkaisujen luomiseksi on käynnistetty kokeiluohjelma, jossa rahoitetaan uusiutuvaan ravinteiden kierrätykseen ja uusiutuvaan energiaan liittyvää tuotekehitystä ja innovaatiota sekä demonstraatio- ja referenssihankkeita. Ohjelmassa kohdennetaan riskirahoitusta maatiloille, pk-yrityksille ja prosessointilaitoksille, edistetään teollisia symbiooseja sekä uusiin käyttömahdollisuuksiin liittyviä innovaatioita. Lisäksi parhaillaan selvitetään hallinnollisen taakan keventämistä sujuvammilla lupamenettelyillä ja yhden luukun mallilla. Yhden luukun mallissa lupa-asiakas asioisi eri viranomaisten kanssa yhdeltä asiointipisteellä eli ”luukulla”, josta tämä voisi hoitaa kaikki tiettyyn hankkeeseen tarvittavat luvat kerralla.

Parhaillaan käynnistetään **kestävän kaupunkikehityksen ohjelman** valmistelua. Siinä on tarkoitus koota yhteen kestävän kaupunkikehityksen kansallisesti keskeiset teemat ja toimenpiteet. Ohjelmalla on tarkoitus vahvistaa valtion ja kaupunkien sekä muiden toimijoiden yhteistyötä ja tukea kaupunkien omaa toimintaa kohti kestävää kaupunkikehittämistä. Ohjelma myös tukee Agenda 2030:n tavoitteiden toteuttamista sekä tukee ja hyödyntää vuonna 2016 hyväksyttyä Kaupunkiagenda EU:lle yhteistyökehystä.

Kestävien hankintojen edistäminen edellyttää lisätoimia. Kestävien hankintojen edistämiseksi on käynnistetty projektiluonteisia hankkeita, mutta systemaattisuus puuttuu. Tällä hetkellä ongelmana julkisella sektorilla on strategisen johtamisen puute, halu välttää riskiä sekä osaamisen puute. Julkisia hankintoja on mahdollista käyttää strategisena työkaluna teknologisen kehityksen, kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämisessä. Julkisiin hankintoihin käytetään n 35 mrd. euroa vuosittain, joka on keskimäärin 16 % BKT:sta. Hallitusohjelman tavoitteena on suunnata 5 % innovatiivisille julkisille hankinnoille, joilla edistetään vaikuttavuutta ja mm. resurssiviisautta sekä hiilineutraaleja energiaratkaisuja. Lisätoimista on valmisteilla erillinen aloite hallituksen puolivälin tarkasteluun.

Toimeenpanon keskeiset politiikkaperiaatteet

Hallituksen Agenda2030-suunnitelmassa kuvataan toimeenpanon painopisteet sekä seuranta- ja arviointijärjestelmä. Tavoitteena on myös **luoda toimintamalleja ja politiikkaperiaatteita yli hallituskausien.** Tämä on tärkeää kestävän kehityksen toimeenpanon vahvistamiseksi ja valtavirtaistamiseksi. Eduskunnan rooli kansallisen toimeenpanon seurannassa systematisoituu: oleellinen osa seurannan vuosisykliä on kestävän kehityksen käsittely hallituksen vuosikertomuksessa eduskunnalle. Tavoitteena on myös lisätä julkista keskustelua kestävän kehityksen tilasta sekä eduskunnassa että muilla foorumeilla. Sitoutumisessa ja osallistamisessa sekä Agenda2030 toimintaohjelman toteuttamisessa keskeinen keino on myös kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus.

Kansallisen kestävän kehityksen toimikunnan yhteyteen perustetaan uusi **nuorten Agenda2030-ryhmä**, jossa nuoret jäsenet kirittävät hallituksen ja toimikunnan työtä Suomen kestävän kehityksen nuorisoagentteina. Agentit osallistuvat yhdessä toimikunnan kanssa kestävän kehityksen suunnitteluun,

toimeenpanoon, seurantaan ja ideointiin. Nuorten Agenda2030-ryhmä on esimerkki yhteistyöstä, jonka toivotaan jatkuvan globaalin toimintaohjelman toteutusajanjakson loppuun vuoteen 2030 saakka.

Toimintaohjelman politiikkaperiaatteena on myös kannustaa **vastuulliseen kuluttamiseen ja kansalaisuuteen**. Parhaillaan arvioidaan eri toimijoiden ja sidosryhmien kanssa tarvittavia uusia avauksia, sillä mm. Avain2030-hankkeessa Suomen keskeisimmiksi kestävän kehityksen haasteiksi nousivat ilmastonmuutoksen vastainen kamppailu ja luonnonvarojen liiallinen kulutus.